

**ds**  
ZATERDAG  
11 OKTOBER  
2014 NR. 164  
**WEEKBLAD**

**DEWINTER IS VOORBIJ**  
Vlaams Belang op zoek naar  
tweede, mogelijk laatste, adem

**PRATEN OVER KIJKEN**  
Met Bernard Dewulf  
in Oostende



**Krasvrij,  
akelig nabij,  
soms zelfs in kleur**  
DE EERSTE WERELDOORLOG



# 14-18

Honderd vlijmscherpe beelden uit Franse, Belgische, Duitse, Britse, Australische collecties, op glasplaat en celluloid. Magnum-fotograaf Carl De Keyzer scande ze in en bewerkte ze. 'Een verhedendaagsing', noemt hij het. De Eerste Wereldoorlog, alsof het gisteren was.

Het conflict van '14-'18 leeft in de herinnering voort als een verrassend plaatselijke aangelegenheid. Bij de verschillende westerse mogendheden is de voorstelling ervan in het collectieve geheugen telkens toegespitst op een onderdeel dat symbool staat voor de manier waarop de hele oorlog in dat land werd ervaren. Voor de Fransen is dat de slachting bij Verdun. Voor Australië vervult Gallipoli die symbolische rol. Bij de Britten is het de Slag om Passendale of die aan de Somme.

Officieel wordt tijdens de jaarlijkse viering van de wapenstilstand de eindoverwinning van 1918 herdacht, maar het emotionele epicentrum van de nagedachtenis is een nederlaag. Of, in het geval van Verdun, een overwinning die zo duur betaald werd dat ze in niets nog van een nederlaag verschilde. Wat wordt gehuldigd is niet de grootsheid van de overwinning maar de omvang van het verlies.

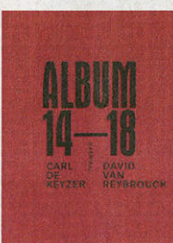
De neiging om WO I tot een plaatselijk gebeuren te verenigen, uit zich ook in onze visuele voorstellingen van de oorlog. Die zijn al even plaatsgebonden: modder, loopgraven, het verwoeste landschap van niemandsland. De foto van Frank Hurley waarop soldaten zich een weg banen door een moeras van zwartgeblakerde bomen bij Passendale, vertegenwoordigt voor de Britten hun beleving van het westelijk front – een beleving die stevig verankerd is in het verleden. Anders dan Robert Capa's foto's van D-day, waar het welslagen van Operatie Overlord voortdurend op het spel lijkt te staan, zijn foto's uit de Eerste

Wereldoorlog geen momentopnames uit een levend verhaal, maar gestolde beelden in de sepiakleurige barnsteen van de herinnering. We weten hoe de Eerste Wereldoorlog eruitzag omdat in de honderd jaar sinds het losbreken ervan niets aan dat beeld veranderd of geëvolueerd is.

Net dat maakt deze verzameling foto's zo verrassend sterk. Ze tonen de oorlog zoals we hem nooit eerder zagen. Waarom? Omdat het conflict is losgeweekt uit het smalle geografische kader en de beperkte historische context van '14-'18. Net zoals de oorlog zelf vastliep in de modder en de loopgraven van het westelijk front, lijkt ook onze visuele voorstelling ervan te zijn blijven steken in een moeras van steeds dezelfde beelden. Hier wordt het conflict echter teruggebracht tot wat het in de eerste maanden was, vóór een moderne bewegingsoorlog vol ongeziene mogelijkheden ontaardde in een muurvaste, uitzichtloze patstelling.

Geoff Dyer

*Volgende week nodigt Carl De Keyzer op deze pagina's negen Magnum-collega's uit voor hun kijk op WO I.*



*'Album 14-18' met teksten van David Van Reybrouck is uit bij Kannibaal. De expo '14-18. Oorlog in beeld' loopt van 14/10 tot 22/02/2015 in de Stadshallen van Brugge.*



Vrouwen lassen vinnen aan mortiergranaten in de fabriek van Saint-Etienne, 1916. In opdracht van het Franse leger documenteerde Isidore Aubert de oorlogsindustrie in de departementen Rhône en Loire. Zijn beelden doen nu eens denken aan Vermeer, dan weer aan het sociaal realisme van Meunier.

© ISIDORE AUBERT



Door de glasplaat te bestrijken met aardappelzetmeel in plaats van met collodium werden voor het eerst kleurenopnames mogelijk. Maar die zogenaamde 'autochromen' brengen de oorlog niet automatisch dichterbij. Soms duwen ze hem juist verder weg, in de richting van 17de-eeuwse genrestukken of kitscherige postkaarten. De slagveldscènes zelf blijven monochroom, zelfs in kleur.



Soldaten wassen zich bij een plas. Mogelijk is dit het 152ste Régiment d'Infanterie, wellicht heel vroeg in de oorlog – te zien aan 'attributen' zoals de sabels en de kleurige uniformen.  
© JEAN-BAPTISTE TOURNASSOUD

**BEELDVERHAAL**  
**CARL DE KEYZER**  
**SELECTEERT**



Buffet met brood, vlees, groenten, fruit en drank. Aan de muur: keukengerei en een Adrianhelm – een moderne, stalen helm, typisch voor het Franse leger, die vanaf september 1915 de stoffen kepie vervangt. © JEAN-BAPTISTE TOURNASSOUD



Isidore Aubert, die eerst nog de trotse wapenfabrieken vastlegde, fotografeert nu een autopsie in kleur.  
© ISIDORE AUBERT





BEELDVERHAAL  
CARL DE KEYZER SELECTEERT

Vrouw en dochter aan het sterfbed van hun man en vader, in het ziekenhuis. Oise, 1917. Jean-Baptiste Tournassoud was bevriend met de familie Lumière en geldt als een pionier van de fotografie in het Franse leger. Hij maakte meer dan 3.000 foto's aan het front. Zijn stijl is sterk beïnvloed door de 19de-eeuwse romantische schilderkunst. Zijn composities zijn vaak uiterst zorgvuldig geënceneerd.  
© JEAN-BAPTISTE TOURNASSOUD



In 1917 fotografeert Albert Moreau een neergestorte zeppelin bij Bourbonne-les-Bains. Moreau was fotograaf in het Franse leger. © ALBERT MOREAU



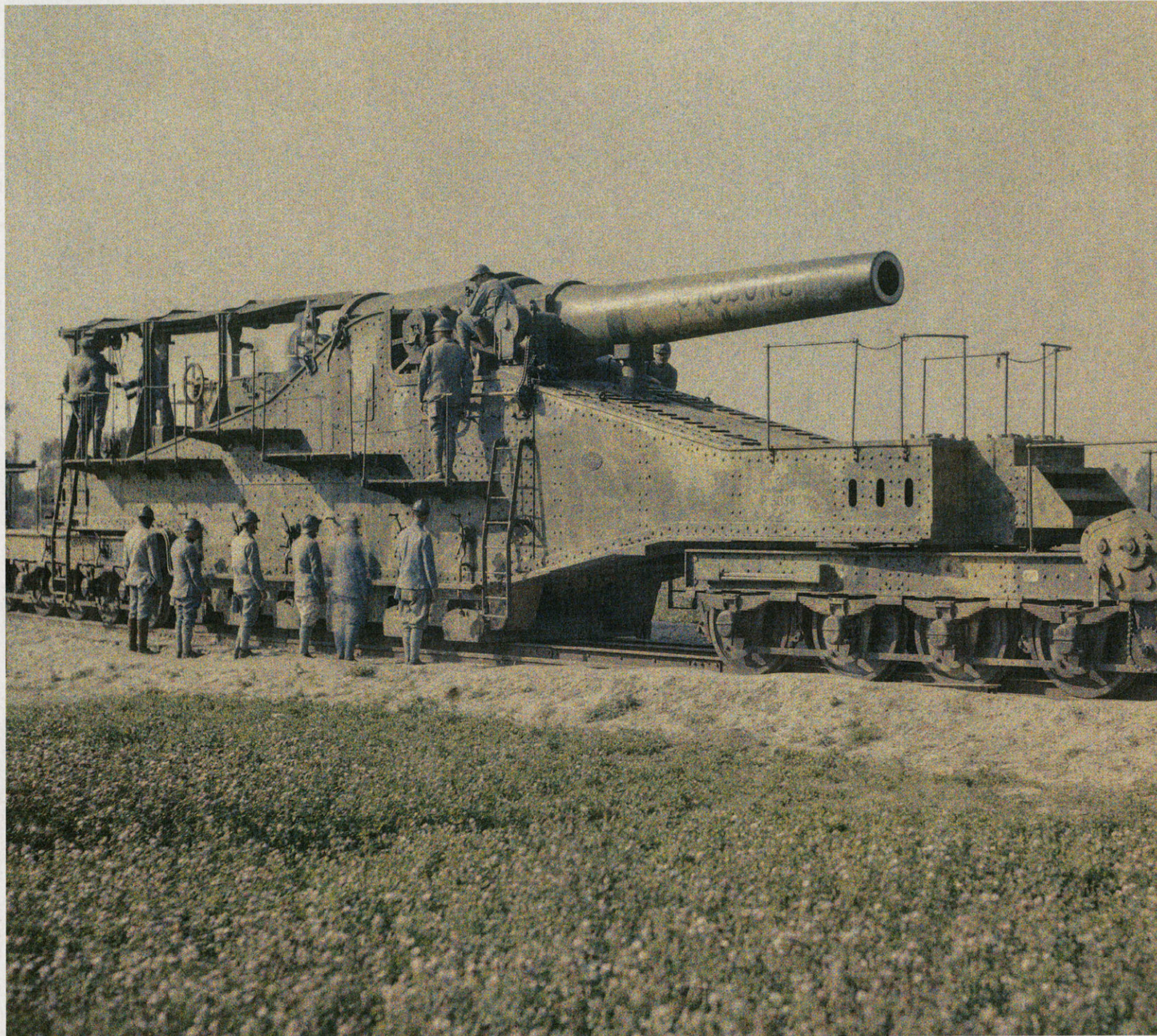
De Duitse UC-61 van luitenant ter zee Georg Gerth. Deze onderzeeër-mijnenlegger loopt op weg naar een vernietigingsmissie vast op een zandbank voor de kust van Wissant tijdens de nacht van 26 op 27 juli 1917. © ALBERT MOREAU

## BEELDVERHAAL CARL DE KEYZER SELECTEERT

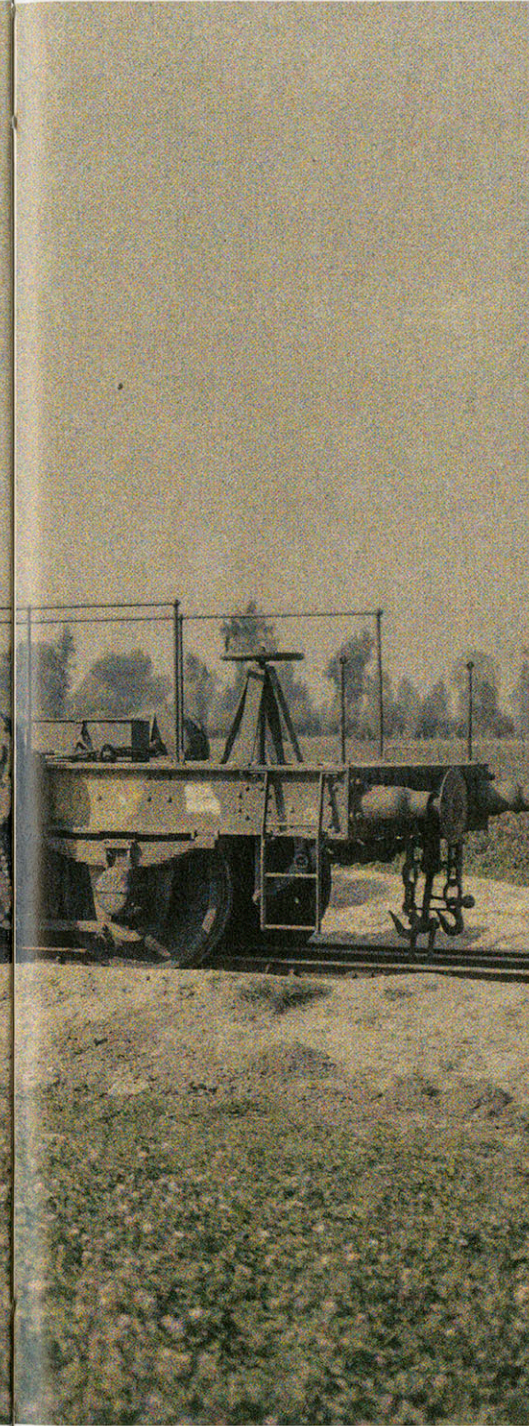


Uitstalling van gebruiksvoorwerpen voor de troepen in een fabriek in Lyon. © ISIDORE AUBERT





Een Frans spoorwegkanon met als bijnaam 'cycloon'. Hoogstade.  
© PAUL CASTELNAU



Dia Bagou, Senegalees (Bambara), lichtung 1912.  
© PAUL CASTELNAU